

Monitoring Podgorzałki

Instrukcja prac terenowych

1. Podstawowe informacje o programie

Monitoring Podgorzałki jest programem rozpoczętym w roku 2007 w ramach zadania Monitoring Ptaków Polski. Celem programu jest uzyskanie jak najbardziej kompletnych danych o rozmieszczeniu i liczebności krajowej populacji lęgowej gatunku oraz śledzenie zmian liczebności w dłuższej perspektywie czasu.

Kontrolami zostaną objęte stanowiska lęgowe znane z lat poprzednich oraz potencjalne miejsca gniazdowania, na których obserwowano pary lub pojedyncze ptaki w sezonie lęgowym.

Stanowiskiem może być miejsce gniazdowania jednej pary, jak i kilkunastu par. Za stanowisko uznaje się jeden zbiornik, a w przypadku stawów cały ich zespół. W przypadku rzeki stanowiskiem jest wyspa lub odcinek rzeki o długości 1 km.

Obserwator otrzymuje instrukcję i formularz liczeń w formacie Excel.

2. Zalecenia dla obserwatorów

W miejscach gniazdowania znanych z lat poprzednich wskazane jest penetrowanie potencjalnych siedlisk na większym obszarze – w odległości do 20 km od znanego stanowiska. Podczas wyszukiwania nowych stanowisk lęgowych należy również wykorzystywać stwierdzenia nawet pojedynczych ptaków dokonane w sezonie lęgowym. Podgorzałki najchętniej gniazdują na zbiornikach z wodą stojącą, z silnie rozwiniętymi szuwarami. Szczególnie chętnie gnieżdżą się w koloniach śmieszki *Chroicocephalus ridibundus*.

3. Terminy kontroli

Kontrole stanowisk lęgowych podgorzałki należy prowadzić dwukrotnie w sezonie, w następujących terminach:

1. **1-31 maj** – kontrola ukierunkowana na stwierdzenie par i samic.
2. **10 czerwiec-10 lipiec** – kontrola ukierunkowana na stwierdzenie lęgów.

Pomiędzy 1. i 2. kontrolą odstęp czasu powinien wynosić ok. 30 dni.

Bardzo pomocne są dodatkowe kontrole znanych stanowisk, szczególnie w przypadku niewykrycia ptaków podczas pierwszej kontroli.

4. Pogoda

Warunki pogodowe wpływają na dokładność uzyskanych wyników obserwacji. Efektywność kontroli jest najmniejsza podczas pogody wietrznej, opadów czy mgły – dlatego nie jest wskazane prowadzenie prac terenowych w takich warunkach.

5. Zalecenia szczegółowe

Pierwszą kontrolę w maju należy wykonać obejmując obserwacjami cały zbiornik, a w przypadku zespołu stawów, kontrolując wszystkie stawy napełnione wodą, gdyż ptaki mogą w kolejnych latach gniazdować na innym stawie. Tam, gdzie jest to możliwe, warto prowadzić obserwacje z punktów bardziej wyniesionych, wykorzystując ukształtowanie terenu, ambony myśliwskie. Czas trwania kontroli

powinien wynosić przynajmniej 2-3 godziny na stanowisku, choć w przypadku zespołu stawów wskazane jest wydłużenie kontroli. Zaleca się, aby kontrola miała miejsce w godzinach porannych (godz. 5-10)

Podczas drugiej kontroli należy dokładnie spenetrować stanowisko pod kątem wykrycia ptaków z lęgiem. Wskazane jest prowadzenie obserwacji z punktów wyniesionych. Zaleca się, aby kontrola miała miejsce w godzinach porannych (godz. 5-10). Dla każdego stwierdzenia gatunku należy określić kryterium (podane poniżej i w formularzu kontroli stanowiska). Kontrola stanowiska powinna trwać przynajmniej 2-3 godziny. Należy podkreślić możliwość występowania hybrydów międzygatunkowych oraz przypadków adopcji międzygatunkowej (samica podgorzałki wodząca młode czernicy). Obserwacje takie rejestrujemy w formularzu w kolumnie Dodatkowe informacje.

Lokalizacje stanowisk podgorzałki należy nanieść na mapę.

6. Standaryzacja zapisów, przekazywanie danych

Wyniki obserwacji zapisujemy w Formularzu kontroli stanowiska. W jednym formularzu należy notować obserwacje z jednego stanowiska lęgowego (definicja stanowiska patrz powyżej). Podczas kontroli terenowej istotne jest oznaczenie płci ptaków dorosłych i policzenie liczby par, samic, samców, a w przypadku rodzin policzenie ptaków młodych.

Zapisując wynik kontroli posługujemy się następującymi kryteriami lęgowości:

O - jednorazowa obserwacja pojedynczego ptaka w siedlisku lęgowym

PR - para ptaków obserwowana w siedlisku lęgowym

KT - tokująca lub kopulująca para

NP - zaniepokojenie jednego ptaka lub pary wskazujące na obecność lęgu

BU - budowa gniazda

GNS - świeże gniazdo

WYS - gniazdo wysiadywane

JAJ - gniazdo z jajami lub skorupy jaj w gnieździe

PIS - gniazdo z pisklętami

MŁO - młode poza gniazdem, nielotne lub słabo lotne

Bardziej szczegółowe dane można wpisać w polu „Dodatkowe informacje”.

Ważne jest **podanie informacji z tzw. kontroli zerowych**, kiedy pomimo kontroli stanowiska nie wykryto gatunku. **Podać należy również wszystkie nowo wykryte stanowiska.**

Siedlisko lęgowe charakteryzujemy wybierając odpowiednie opcje wpisane na karcie stanowiska. Jeśli na karcie nie ma odpowiedniej opcji (np. specyficzne siedlisko), należy podać jego charakterystykę w odpowiednich polach.

Wypełnione formularze w formacie Excel prosimy odesłać koordynatorom krajowym mailem do 31 sierpnia br. Po zweryfikowaniu danych koordynatorzy krajowi zaimportują pliki Excel do Portalu Obserwatora MPP.

7. Bezpieczeństwo i zdarzenia losowe

Każdy z uczestników prac terenowych powinien zadbać o bezpieczeństwo swoje i osób towarzyszących. W przypadku ewentualnych wypadków w trakcie prowadzonych prac organizatorzy nie ponoszą za nie odpowiedzialności. Wejście na teren prywatny należy uzgadniać z właścicielem (szczególnie istotne podczas kontroli stawów rybnych).

Jeśli zdarzenia losowe uniemożliwią Tobie wykonanie którejkolwiek kontroli, **bardzo prosimy o jak najszybszy kontakt.**

8. Zezwolenia

Kontrole w rezerwacie odbywają się w oparciu o zezwolenie właściwego Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i na warunkach określonych w decyzji. Obserwator jest odpowiedzialny za uzgodnienie wstępu na teren prywatny z właścicielem lub zarządcą. Przed wykonaniem kontroli może on się zwrócić do koordynatora krajowego o pomoc w zorganizowaniu pozwoleń na wstęp.

Opracowanie: Arkadiusz Sikora, Maria Wieloch

Wersja: 13.08.2020